



Старе бољке новог света

Откако постоје државе и политички организовано друштво, епидемије су, уз рат и природне катастрофе, представљале највећи изазов за функционисање заједнице. Епидемија представља време у коме сви друштвени процеси долазе под оптерећење, време када пуцају све најслабије карике, а хронични проблеми друштва постају акутни. Специфичност нашег глобалног друштва лежи у томе што је у питању друштво информација – окретање свих социјалних тачкова нераскидиво је повезано са сталним протоком информација, њиховом разменом, пласманом, и применом. Већ у томе лежи прва аномалија ове епидемије, јер по природи ствари, јавност, па чак и стручна јавност, зна веома мало о природи нове заразне болести која нас је све погодила. У темељу тога стоји једноставна чињеница: медицина и фармакологија су емпиријске науке, и за поуздано знање о некој болести и њеном лечењу потребно је гомилање искуства, које не подразумева само број случајева заразе, него и низ других процеса за које је неопходно време и стрпљење, које глобална перцептивна свест јавности која живи у „вечитој садашњости“ једноставно нема.

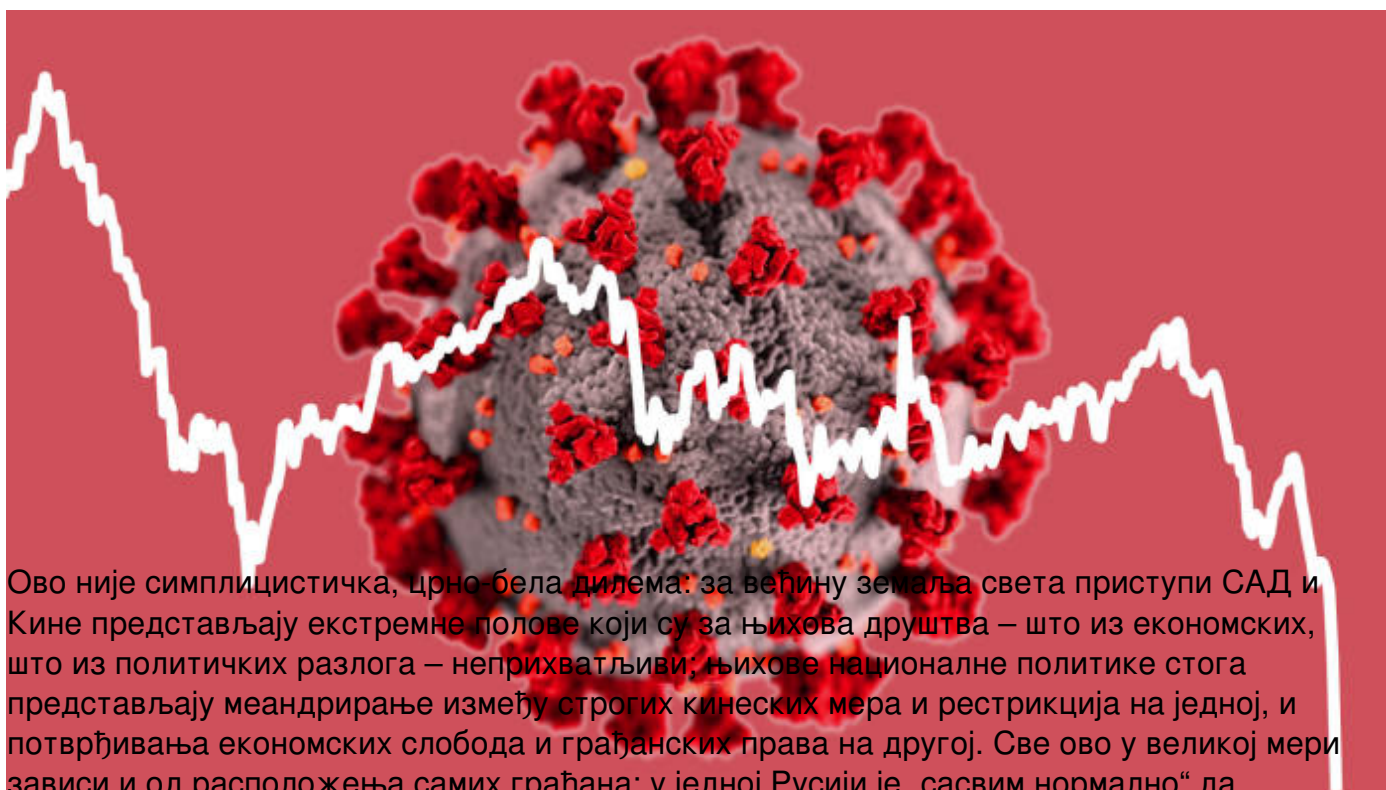
То је основни разлог зашто је нова епидемија истерала на површину све бољке нашег друштва – од вулгарне манипулације медијима из политичких циљева, преко генерисања „лажних вести“ *само да би се имала икаква вест*, па све до галопирајућег неповерења грађана у званичне институције; како инструменте јавног информисања, тако и у институције које се непосредно боре против епидемије – здравствени систем, војску, полицију итд. И баш као што болесник заражен Ковидом-19 најчешће не умире од саме заразе, него од других болести или упала са којима онемоћали имунитет више не може да изађе на крај, тако и глобално друштво на наше очи не пуца по шавовима због саме епидемије, него због друштвених процеса који представљају његове хроничне бољке, а који у условима преоптерећења онемогућују његов нормалан живот и функционисање.

Између слободе и солидарности

Пише: Никола Танасић
понедељак, 20 април 2020 20:02

Једна ствар је сигурна – у глобалној кризи коју је изазвала нова болест, нема једноставних одговора, и савршених решења. Решавање једног проблема продубљује други по принципу спојених судова, и земље широм света настоје да пронађу праву меру у вагању између здравља и безбедности грађана и њихових економских и политичких слобода. Оно што је спасоносно решење за једно друштво, за друго друштво је антиутопија и тоталитаризам. У овој игри спојених судова, најочигледнији је сукоб принципа (неолибералне, тј. глобалне корпоративне) економије и друштвене солидарности. Крајње пример друштва са парадигмом солидарности могли смо видети у Кини – држава која представља производни и привредни епицентар глобалне економије потпуно је (декретом и у великој мери тоталитарно) зауставила свој економски и друштвени живот како би спасла што већи број живота својих грађана, што је довело *цел у планету*

у економску кризу. Наспрам тога, либерална друштва Запада – попут Британије и САД – инсистирала су на томе да држава нема право да спутава економски живот и ограничава индивидуалне слободе грађана, без обзира на то колико живота „слобода тржишта“ (укључујући ту тржиште медикамената, заштитне опреме, и медицинских услуга), „слобода кретања“, или „слобода избора“ потенцијално могу да угрозе.



Ово није симплицистичка, црно-бела дилема: за већину земаља света приступи САД и Кине представљају екстремне полове који су за њихова друштва – што из економских, што из политичких разлога – неприхватљиви; њихове националне политике стога представљају меандрирање између строгих кинеских мера и рестриција на једној, и потврђивања економских слобода и грађанских права на другој. Све ово у великој мери зависи и од расположења самих грађана: у једној Русији је „сасвим нормално“ да председник државе наложи да се забрани рад свакој апотеци која повећава цене заштитне опреме, док је у САД „сасвим нормално“ да гувернери савезних држава лицитирају једни против других у борби да добију респираторе и опрему и спасу животе у својој држави на уштрб живота у некој другој.

Тоталитаризам и културни дарвинизам

Управо ове разлике у поимању „нормалног“ представљају највећи ударац идеји глобалног друштва повезаног јединственим системом информисања – ова криза је показала да свако појединачно друштво и држава има своје културолошко-релативне „нормалности“, а да се јединствени систем информисања претвара у јединствени систем глобалног ширења лажних вести и панике, при чему појединац прихвата „истину“ и „лаж“, не на основу ауторитета (било стручних, било политичких), већ искључиво на основу својих индивидуалних, културолошки условљених вредности. Неки грађани се лакше солидаришу са својим суграђанима за које нема кревета, респиратора, и медицинске заштите – и они су склони да подрже ауторитарне мере борбе против епидемије; други се лакше солидаришу са суграђанима којима је ограничено кретање, који су приведени због ширења панике и сл., и они су склони да се залажу за „либералан“ приступ, који у великој мери подразумева препуштање незаштићених слојева грађана својој судбини, односно за – *социјални дарвинизам*.



Ови изазови солидарности такође нису једноставни, а социјални дарвинизам поприма различите облике. Лако је препознати криптофашизам у тврдњама „нека умре свако ко не води рачуна о себи“, или „Ковид-19 убија оне који би ионако умрли“ (уосталом, сви ћемо ми ионако да умремо), али га није лако препознати у псеудоселитистичким тирадама, попут оне да „Роналдо и Меси месечно зарађују милионе, а лекари и научници хиљаде“. Та популистичка перспектива још једном прозива „необразовани и неуки народ“ који плаћа да гледа преносе Роналда како игра фудбал, уместо – ваљда – преносе научних конференција и симпозијума. Та вулгарна прича о „Месију и научнику“ заборавља да фармацеутска индустрија за коју научник ради зарађује кудикамо више од индустрије забаве (штавише, финансира је), да просечан научник зарађује више од просечног фудбалера, а високи менаџер фармацеутског гиганта више од Роналда и

Пише: Никола Танасић
понедељак, 20 април 2020 20:02

Месија. Уосталом, храна, вода, и одећа човечанству представљају непосреднију потребу од лечења, па „шпански научник који зарађује тричавих пар хиљада евра“ не поставља питање колико зарађује Вијетнамац који узгаја његов пиринач или Бенгалац који му шије одећу (па чак ни Кинез који саставља његов Ајфон), нити су ови људи у прилици да му поруче да ове производе „направи сам“ следећи пут када буде гладан или неодевен.

Рађање „глобалног Сингапура“

Када се епидемија заврши, ми ћемо и даље живети у глобализованом друштву којим доминирају крупне корпорације, које се не потчињавају националним законима, и које – како смо видели – и највеће и најмоћније државе света држе као своје таоце. Интереси ове глобалне олигархије у глобалној епидемији потпуно су различити од националних интереса. Њихови председници и менаџери нису забринути да за њих неће бити респиратора или медицинске неге, њих брине утицај глобалне економске кризе на њихов профит, а њихова брига за профит у условима кризе повлачи војску отпуштених радника, ново кресање плата, или додатно ограничавање радничких права. И нема никакве сумње да ће ова корпоративна олигархија следећу епидемију дочекати спремнија него ову. У таквој констелацији снага, питање „да ли ће се грађани опаметити“ не игра никакву улогу – то што су „маске пале“ неће ни на који начин изменити структуру глобалне економије. А будући да глобални Запад контролише токове информисања и диктира глобалне вредности преко медија и индустрије забаве, мале су шансе да ће се освешћено глобално друштво окренути племенитим идеалима солидарности и социјализма наспрам похлепе корпорација и капиталиста. Напротив.

